

De Eraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 23 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 26 Maart 1899. No. 1109.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donatridag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden, f 1.20, voor het buitenland per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentieën: van 1 tot 6 regels / 1.20, voor elke regel meer 20 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereen. 12 Ct. p. regel

Van de gemeene Gratie.

DERDE REEKS.
LXXIX.

Alles heeft een bestemd tijd, en alle voornemen onder den hemel heeft zijnen tijd. Er is een tijd om geboren te worden, en een tijd om te sterven. Pred. 3: 1 en 20.

Vatten we het dusver gevondene saam, dan staat alsoo het geding waarin we pleten in dezer voege. Er is om de zonde lijden op aarde. In dat lijden is, evenals in de zonde, eenzijdig een persoonlijk deel, en anderzijds een gemeenschappelijk deel. Dat gemeenschappelijk deel van het lijden wordt in dier voege op de menscheid geworpen, dat het rechtvaardigen en onrechtvaardigen door elkander treft. God laat zijn zoon opgaan over bozen en goeden, en zij op wie de toren van Siloam viel, waren geen grooter zondaars dan de anderen. Voor zoover nu dit gemeenschappelijk lijden den één wel en den ander niet treft, ontstaat de eisch: Draagt elkan- ders lasten. Geheel kan dit nooit. Als het lijden u persoonlijk treft, is er altoos iets in, dat geen ander met u of voor u dragen kan. Maar overigens is er wel mogelijkheid, en dus ook plicht, om mede te lijden, en in het lijden te deelen, hetzij door liefde die vertroost, hetzij door verzachting der wonden, hetzij door het weg- nemen der geldelijke schade. Alleen nu voor dit laatste dient de Assurantie. Ze staat machteloos tegenover lijden dat recht- streeks gevolg is van persoonlijke zonde. Ze staat evenzo machteloos tegenover het persoonlijk smartelijke dat ook van het ge- meenschappelijk lijden onafschiedelijk is. En ze staat met name machteloos tegen- over al wat in het lijden het hart raakt. De Assurantie is puur van stoffelijken aard. Haar eerste vraag is altoos: Is er geldelijke schade? Is die er niet, dan trekt ze zich terug. Dan laat ze zich met het lijden niet verder in. Blijkt daarentegen dat die geldelijke schade er wel is, dan staat ze aan- stonds gereed om haar goede diensten aan te bieden.

Werd dan, eer de Assurantie optrad, aan die geldelijke schade niets gedaan? Antwoord: Dat wel, maar op zeer ge- breklijke manier. Er werd gegeven. Maar dat geven geschiedde zonder regel of orde. De een kreeg veel en te veel, de ander te weinig, een derde niets. En wel werd reeds in de Jeruzalemsche Christenge- meente dat vergoeden van geldelijken nood en schade tot een gemeenschappelijke zaak voor allen gemaakt. Maar dit sleet uit. Zelfs nu zijn er milde gevers, die het veel streelender voor hun eigen ik vin- den, zelf hun gaven aan wie in nood kwam uit te keeren, dan het aan Jezus te geven, opdat hij het door zijn diakenen uitkeere. De liefde in het geven is met allerlei zonde bekeft, en treft slechts in zeer geringe mate doel. Velen geven om te laten zien dat ze geven. Anderen geven als ze er tevens een danspartij of zaalkermis voor krijgen. Ook zijn er die geven om anderen afhankelijk van zich te maken. En altoos steekt er het kwaad in, dat de persoon die door het on- geluk getroffen werd, nog het pijnlijke on- dergaat van door publieke weldadigheid

geholpen te moeten worden. Iets waarin altijd zekere vernedering voor ons besef ligt, een vernedering die we zullen moeten dra- gen, als God ons die oplegt, maar die door menschen niet moet worden bevorderd. Het aannemen van gaven doet in den regel kwaad aan het karakter, en aan het in goe- den zin liere besef van vrijheid en zelfstan- digheid. Gaven aannemen maakt altoos af- hankelijk.

Dit nu leidt tot de vraag, of er niet een middel is uit te denken, waardoor wij, men- schen, de geldelijke schade, die uit het ge- meenschappelijke lijden voortvloeit, zóó on- derling verdeelen, dat een ieder er naar zijn vermogen gelijkelijk in bijdraagt, zonder dat de één er den ander voor behoef dank te zeggen. En het is die vraag nu waarop het Assurantiewezen een bevestigend an- woord geeft. Het Assurantiewezen houdt zich nooit anders bezig dan met geldelijke schade ontstaan door gemeenschappelijk lijden. Het vergoedt die schade geheel. Het slaat de onkosten daarvan over over de massa. En het doet dit zóó, dat wie er profijt van trekt, niemand dan God er voor heeft te danken, en tegenover menschen een onbe- twistbaar recht op schadevergoeding kan doen gelden. In zooverre is dus het ideaal bereikt; en is het Assurantiewezen geheel passende op wat ons aangaande de zonde en het lijden, als gevolg van de zonde, in de Heilige Schrift geleerd wordt.

Waarom werd nu het Assurantiewe- zen in staat gesteld, eerst zeer gebrek- kig, maar sinds steeds grooter juist- heid, de gewenschte oplossing voor dit zóó moeilijk en ingewikkeld probleem te vinden? Of ook, hoe komt het, dat de Assurantie eertijds geen macht in het leven kon worden, en sinds, zelfs in onge- looflijke mate, zulk een weldoende macht werd, en nog steeds meer zal worden? Antwoord: Alleen hierdoor, dat men niet op het doen Gods had gelet, al- thans niet met de vereischte nauwkeu- righeid. Het Assurantiewezen kwam dan ook op uit een ontdekking, en die ont- dekking was niet anders dan datgene wat Salomo reeds voor duizenden jaren in Pred. 3: 1 v.v. geschreven had: „Alle ding heeft een bestemd tijd, en alle voornemen onder den hemel heeft zijnen tijd. Er is een tijd om geboren te worden, en er is een tijd om te sterven.“ Worden waarin niets an- ders ligt uitgedrukt dan de kern der Gere- formeerde belijdenis, dat geen ding ons bij toeval, maar dat alle ding ons van Gods Vaderhand toekomt. Toeval is er niet. Al wat gebeurt, gebeurt naar Gods bevel. Het staat vooruit vast. Er is niets dat in Gods raad niet bepaald is. En zóó we vooruit dien raad maar kennen, zouden we precies en nauwkeurig kunnen berekenen, hoeveel rampen, ongelukken en ongevallen er in zeker jaar zouden voorkomen. Precies zóó zijn aan te geven, hoeveel geldelijke schade daarin te wachten stond. En precies ware uit te rekenen, hoeveel ieder daarvoor te betalen had, om de getroffen schade- loos te stellen.

Stel er is in Gods raad bepaald, dat er in dit of dat jaar op heel de we- relde zullen plaats grijpen honderdduizend branden, het cijfer doet er niet toe, en dat bij elk dier branden de schade door elkaar f 10,000 zal beloopt, dan is er in dat

jaar aan brandschade te lijden een gemeen- schappelijke geldelijke schade van duizend miljoen gulden. Het is men nu, dat er on- geveer driehonderd miljoen gezinnen op de wereld leven, en zóó deze schade over allen omgeslagen, geen meerdere uitgave vorderen dan van een f 3 per jaar en per gezin; en voorts zou elk man die door brand getroffen werd, recht hebben op een volle uit- keering van f 10,000. Op het Pelagianische standpunt, dat alles bij geval geschiedt, en dat het alles afhangt van 's menschen vrijen wil, is zulk een berekening natuurlijk volstrekt onmogelijk. Het Pelagianisme sluit alle denk- beeld van Assurantie uit. Op Gereformeerd standpunt daarentegen, als men belijdt dat alles vooruit bepaald is, is de grondslag voor zulk een Assurantie gegeven, en staan we alleen nog maar voor de vraag: Hoe komen we te weten, hoeveel geldelijke schade in Gods raad, voor dat en dat jaar, ten laste van de gemeenschappelijke menschheid bepaald is, en die dus zeker komt?

En hier nu stuiten we op het zeer ernstig bezwaar, dat Gods raad wel bepaald, maar ons verborgen is. En zeg nu niet te spo- dig, dat dit te betreuren is, want dat anders de Assurantie vanzelf vloten zou. Eer om- gekeerd toch moet, helaas, erkend, dat bijaldien Gods raad niet verborgen ware, de Assurantie nooit zou zijn opgekomen. Zóó zondig toch en egoïstisch is ons men- schelijk hart, dat bijaldien vooraf bekend ware, dat naar Gods raad, in ons huis nooit brand zou uitbreken, verreweg de meeste menschen, die in dat geval verkeerden, zeer kalm zeggen zouden: „Dan betaal ik aan de Assurantie ook geen cent, want ik ben verzekerd in Gods raad. Ik sta er buiten. Mij zal en kan het niet treffen. En de anderen gaan mij niet aan. Ben ik mijns broeders hoeder?“ Echte Kainitisch. Neen, zouden we geholpen worden, dan moest iets heel anders gebeuren. Dan moest ons wel uit Gods raad gepropheet worden, hoeveel ongelukken er in zekere periode voorkomen, en welke schade deze ongelu- ken gemeenlijk zouden opleveren, maar zonder dat daarbij aan zien ook gepropheet werd, wien het ongeluk wel en wien het niet treffen zou. Als het zóó staat, dat we niet weten, naar Gods raad, zal de gemeenschap- pelijke geldelijke schade van alle ongelu- ken saam, zóó en zóóveel per jaar bedragen, maar zonder dat iemand er vooruit bij weet, of hij zelf al dan niet vrij zal loopen, dan is er een prikkel om te zeggen: Laat ook mij in de gemeene schade elk jaar iets bij- dragen; en dat wil ik zelfs getrouwelijk doen, mits gij mij verzekert, dat, treft mij het ongeluk, alsdan de geleden schade ook mij geheel vergoed zal worden. Juist dus het Assurantiewezen.

En in dat opzicht moet nu worden op- gemerkt, dat God dit juist zóó beschikt heeft. God heeft drie dingen gedaan. Hij heeft vooreerst in zijn raad op vaste onverander- lijke wijze bepaald welke gemeenschappelijk lijden elk jaar, op allerlei manier, op de menschheid zou neerkomen, en ook wien dit treffen zou. Ten tweede heeft Hij verborgen gehouden, wie in zeker jaar door lijden en dus ook door schade zou beloopt wor- den. Maar ook ten derde heeft God wel ge- openbaard, welk lijden, in welke mate, in hoe- veel gevallen, elk jaar de gemeenschap- pelijke menschheid treffen zou, en welke gel- delijke schade dat elk jaar zou opleveren

Die laatste openbaring nu is een goedertie- renheid Gods. Het is een stuk van zijn gemeene gratie. Zonder die openbaring toch zou elke Assurantie ondenkbaar zijn. Door die openbaring is ze gegrepen en mo- gelijk geworden. En hieruit volgt, dat verachting van het Assurantiewezen een verwaarloozing is van deze door God ons gegeven openbaring.

Vraagt men, waar dan die openbaring te vinden is? Natuurlijk niet in de Heilige Schrift. De Heilige Schrift openbaart ons wel, dat er zonde, dat er om de zonde lijden is, dat de zonde solidair werkt door erfzonde, en dat er daarom in het lijden ook een gemeenschappelijk lijden is. De Heilige Schrift openbaart ons evenzo dat er een raad Gods is, en dat in dien raad Gods alle ding in ons leven vooruit be- paald is, zóó zelfs dat geen haar van ons hoofd kan vallen zonder Gods wil. Maar de Heilige Schrift geeft ons niet de toe- passing in het leven. Edoch onze Gerefor- meerde belijdenis zegt dan ook nadrukke- lijk, dat we God kennen uit twee middelen, niet alleen uit de Schriftuur, maar ook uit de Natuur. Gods onzienlijke dingen worden van de schepping der wereld af uit de schepelen verstaan en doorzien. De vraag is dus maar, of een nauwkeurig letten op het creatuurlijk leven, gelijk dit op natuuri- lijke wijze onder menschen doorleefd wordt, al dan niet ons vooruit toont en openbaart, niet welke menschen getroffen zullen worden, maar hoevele gevallen van het lijden zullen voorkomen, en hoe groot de geldelijke schade door die gevallen veroorzaakt, in een jaar zijn zal. En dit nu had de mensch reeds voor eeuwen kunnen te weten komen, want dit ligt metterdaad in het natuurlijk leven met de grootste duidelijkheid van Gods wege geopenbaard. Alleen maar de stomp- zinnigheid des menschen was oorzaak, dat het niet gezien, niet ontdekt, niet uit de natuur afgelezen werd, en vooral het Pel- agiaansch ongelooft van het toeval, droeg er een in eeuw uit toe bij, om deze stompzinnigheid nog te verergeren. Het stond in de natuur duidelijk door God geschreven. We hadden het er maar uit af te lezen. En toch las niemand het er in. Zienderoogen waren en bleven we blind.

Of er dan cijfers in de natuur staan? Ja, gewisselijk. Ten deele zelfs wist men dit vroeger ook wel. Neem b.v. het ster- ven en geboren worden, waarop Salomo wijst, dat het zijn bestemd tijd onder den hemel heeft. Op zichzelf ware het natuurlijk zeer wel denkbaar geweest, dat er in zeker dorp van 3000 inwoners het één- tiental jaren eens niemand stierf, en dat er een jaar later de helft der inwoners weg- stierf, of ook heel de bevolking. Toch nam men zeer goed waar, dat het zóó in Gods raad niet besteld is, maar dat er in het sterven zekere gelijkmatigheden plaats grijpt. De doodgraver weet zeer wel, dat, epidemieën nu daargelaten, het aantal per- sonen dat sterft het één jaar aan het andere jaar tamelijk wel gelijk blijft. Zóó ook kon de ambtenaar van den burgerlijken stand zeer wel in zijn boek zien, dat het aantal geboorten evenzo tamelijk const- ant is. In onze weeshuizen en oude- mannenhuizen enz. merkte men evenzo zeer wel op, dat er niet het één jaar plotseling tienmaal zóóveel weeren kwamen

als een vorig jaar, en het daaropvolgend jaar geen één, maar dat over zeker aantal jaren genomen, het getal vrijwel gelijk bleef. Ook ontging het de aandacht niet, dat dit getal in een zeer groot weeshuis veel gelijkmatiger was, dan in een klein weeshuis op een dorp. Een dokter wist evenzo, epidemieën weer daargelaten, dat zijn inkomen niet het één jaar overgroot was, en het volgende jaar op niets daalde, maar dat hij, het één jaar door het andere ge- nomen, op een dorp vrijwel hetzelfde aantal patiënten had. Om kort te gaan, men wist ook vroeger zeer goed, dat niet alleen de geboorte maar ook de sterfte, en zóó ook allerlei ander ongeluk, niet nu eens op duizend staat en dan weer op nul daalt, maar dat er in alle deze dingen onder den hemel zekere gelijkmatigheden van jaar tot jaar valt waar te nemen. Alge- meen leefde men dan ook onder dien in- druk. Er mochten door epidemie, door hongersnood, pestilentie of oorlog, nu en dan bijzondere toestanden intreden, maar in gewone tijden, en onder gewone om- standigheden, twijfelde niemand er aan, of het één jaar bleef *grasso modo* aan het andere tamelijk wel gelijk. Hoe dit kwam, wist de ongelovige wereld niet. Ze schreef dat alles toe aan het toeval. Wat is wisselvalliger dan de velerlei oorzaken van der menschen dood? Een kou vatten, een in aanraking komen met besmetting, een slechte medicatie enz. Maar toch het toeval schikte het zóó, dat het alles nochtans, het één jaar door het an- dere gerekend, tamelijk wel over één uit- kwam. Zóó ging alles op den gis af. Op zeer onbested gevoel. En wat verzuimd werd was: nauwkeurige waarneming en berekening.

Juist onze eeuw echter heeft met die sleur gebroken. De meerdere ontwikkeling der wetenschap brak in beginsel met het Pelagianisme, en gaf het Calvinisme gelijk. Niet alsof men tot de belijdenis van Gods raad kwam. Neen, maar wel tot de erken- tenis, dat er geen toeval heerscht, maar dat alles naar vaste wetten gaat. Voor de Gere- formeerden een ongemeene aanwinst. Van die overtuiging nu uitgaande hebben de man- nen dezer eeuw zich op het nauwkeurig waarnemen en opteekenen toegelegd. Men is gaan zeggen: Laat de overheid zeer nauwkeurige statistieken maken van al wat er in het menschelijk leven inderdaad voorvalt. Laat men opteekenen niet alleen wie, en hoe velen er sterven, maar ook op wat leeftijd, in wat maand en week ze sterven, aan wat ziekte ze omkomen enz. Laat worden opgeteekend, hoeveel epidemische kranken er maand bij maand in elke stad en in elk dorp zijn. Zet er bij aan welke ziekte ze lijden. Teeken evenzo op, of de stervenden mannen of vrou- wen zijn. Liefst ook in welk beroep, of ze ge- huwd zijn of ongehuwd, weduwe of wedu- naar. Kortom tekenen alle bijzonderheden op, die ge maar verzamelen kunt. Doe evenzo met de geboorten, met echte en onechte ge- boorten met de vrouwelijke en manlijke ge- boorten. Bereken zóó voor al die categorieën van menschen den gemiddelden levensduur. Maak staten van de misdaden, van diefstal en inbraak, van moord en zelfmoord. Leg lijsten aan van blinden en dooven, van krankzinnigen en idioten. Lijsten van ge- vallen van brand en schipbreuk, van hagel-

De Zending.

XX.

Aan de Goudkust zijn de Nederlanders de eersten geweest, die — zij het ook in zeer geringe mate — zich aan de Protestantische zending onder de bewoners bunnar beëitungen hebben gevoegd. Wij zeggen de Protestantische zending, omdat vóór hen de Portugeezen er gearbeid heb- ben, om er de Roomsche leer te verbreiden. Op dezen waren echter de aannielijke sterkten, die zij hadden tus- schen de Kaap der drie punten en de Wolta veroverd en in de 17e eeuw door de West-Indische Compagnie, die ook in Amerika hare beëitungen heeft gehad, bestuurd. Den eersten stoot tot de stichting dezer Compagnie heeft gegeven de om zijn geloof uit Antwerpen ver- dreven koopman Willem Usselinx. De bekende advocaat Oldenbarneveldt was echter met dit plan niet ingenomen, zoodat deze Compagnie eerst in 1621 tot stand kwam. In het octrooi, dat zij van de Staten ontving bij hare oprich- ting, verkreeg zij den alleenhandel op Amerika en Afrika van den Kreefskeerkring tot de Kaap de Goede Hoop. Het getal hare beëitnebbbers bedroeg 74, die uit hun midden een uitvoerend bewind kozen van 19 leden, de Heeren XIX genoemd, ter onderscheiding van de Heeren XVII, die de Oost-Indische Compagnie representeren. Uitdruk- kelijk was ook nog in het octrooi der West-Indische Com- pagnie bepaald, dat zij zorgen moest voor de verspreiding des Christendoms onder de heidenen, nadat zij de gees- telijke belangen harer schepelingen en der kolonisten had

behartigd. Behalve de predikanten aan boord der schepen van deze Compagnie was er ook een dienaar des Woords gevestigd op de voornaamste der Hollandse sterkten, St. George d'Elmina, die in last had niet alleen om te zorgen voor de Europeesche Christenen aldaar en elders, maar ook om aan de negers de blijde bood- schap des heils te brengen. Daar werden van dezen wel enkelen tot de Christelijke kerk gebracht, doch zij waren bijna zonder uitzondering degenen, die in dienst waren van Europeesche heeren, dan slaven. Met name noemen wij onder dezen zekeren Jacobus Elisa Johannes Capitein, die met den koopman Jacob van Goch naar Nederland kwam en van hem een goede opvoeding ontving. Later studeerde hij zelfs aan de hoogeschool te Leiden met zóó goed gevolg dat hij eindelijk promoveerde. Als Evangelie- dienaar keerde hij naar Afrika terug. Welke vruchten zijn arbeid gedragen heeft, weten wij niet, want eerst voor deze eeuw heeft God weggelegd zegen op haren zendings- arbeid te zien. Behalve de Engelsche genootschappen werken er twee Duitsche op een deel der Goudkust name- lijk het Bazelische en het Bremische. Het eerstgenoemde genootschap vestigde er in 1828 vier zendelingen, maar het ongezonde, doodelijke klimaat veldte velen, die toen en later aangekomen waren, zoodat reeds in 1832 deze post zóó zijn opgegeven, als niet de alleen overgebleven zen- deling A. Ruis zich vast voorgenomen had te blijven. In 1837 werd Ruis echter toch naar Bazel teruggeroepen, maar hij verlat de Goudkust niet en het gelukte hem de op- dracht van het Bestuur des Bazelischen genootschaps te krijgen, naar Jamaica te gaan en daar enkele christelijke nederzettingen over te halen met hem naar de Goudkust te trekken. Hierna slaagde hij naar vruchten en van 1838—1874 mocht de zendingsarbeid goede vruchten dragen onder de Akra en Andangmestammen. Jammer dat de oeffers van het moordend klimaat onder de zendelingen groot bleef.

Van 1828 tot 1884 heeft het Bazelische genootschap 148 mannen en 81 vrouwen uitgezonden, waarvan na kort verblijf, 55 mannen en 24 vrouwen beswaken en 62 man- nen en 36 vrouwen het land moesten verlaten. Het aantal Christenen op de Goudkust bedraagt nu ruim 7000, terwijl in vele scholen meer dan 2000 kinderen worden onder- wezen.

Van de Wolta tot de Nigerdelta ligt de slavenkust, waarvan een deel, Togoland genaamd beëitne wordt met het Evangelie door het Noordditsche of Bremische zen- dingsgenootschap en dat niet zonder succes. 't Getal der Christenen neemt toe en dezen zijn den omwonenden heidenen tot een zegen. Dahome, dat een beruchten naam heeft in de geschiedenis der heidenische rijken om de wredeheden, die door zijne koningen plaats hadden, maar nu onder de macht van Frankrijk staat, hetwelk een eind gemaakt heeft aan die gruwelen, ontvangt het Evangelie van het Wesleyaansche zendingsgenootschap sinds 1855. Op het oostelijk deel van de Slavenkust meer binnenslands ligt der landstreek Joruba, dat een zeer droevig verleden heeft. Jaren lang is het ten prooi geweest van roof en plundering. Onophoudelijk werd strijd gevoerd tuschen de verschillende steden. Slavenjachten werden gehouden. Verwoesting en vernieling heersten overal. Dit was het gevolg van het inroepen der hulp van de Mohammedaansche Fulaa door Ilorin, een der hoofden, die zijn macht wilde uit- breiden. Omstreeks 1825 vonden echter enige zwerve- lingen een toevluchtsoort tuschen groote ganietblokken aan den oever van den Ogunrivier. Uit meer dan 130 plaatsen vestigden zich hier langzamerhand nog meer vluchtelingen. De kolonisten vormden kleine kringen, die op zichzelf bleven leven, totdat Schodeke, een der hoof- den, al die groepen vereenigde tot een politiek bond, waarbij en de bijzondere en de algemeene belangen goed geregeld waren. Zóó verrees Abeokuta, dat omstreeks 1840

met het Evangelie bekend werd. De vooruitgang van het Christendom in deze stad gaf aanleiding tot een oproer, waarin de Christenen door de heidenen werden mishand- eld en de kerken gesloten. Doch in 1849 zegendeveer de wetensvrijheid en toen werd de waarheid Gods in Abeokuta en zijne omstreken verbreid. Vooral de Wesleyanen en de Anglicaansche kerk hebben veel ge- daan, om de heidenen weer bekend te maken met den weg der zaligheid.

In het Nigergebied dat nu volgt, werden de eerste zendingsposten in 1857 opgericht en dadelijk breidde zich het zendingswerk uit. Onder de arbeiders in deze streek moet een plaats ingerund worden voor Samuel Crowther, een van Afrika's zonen, die veel gearbeid heeft. Hij heette eigenlijk Adesai en was een neger uit Osogoon. In 1810 ge- boren werd hij op twaalf jarigen leeftijd als slaaf verkocht en kwam, na vele harde meesters gediend te hebben, eindelijk op een slavenchip, dat door de Engelschen genomen werd. Hierdoor verkreeg hij zijne vrijheid, bezocht een der scholen van Sierra Leone, werd geloopt, later in Engeland opge- voerd en eindelijk als eersteeling der negers tot predikant geordend. De zending aan den Niger is grootendeels zijn werk. De eens zóo arme heidenknaap en slaaf werd in 1864 te Londen tot bisschop van de Anglicaansche kerk gewijd en tot doctor in de theologie bevorderd. In 1880 be- merkte men echter, dat deze zendingsarbeid nog niet ge- heel aan de kleingen — herders en leeraars — kon overgelaten worden, daar zij niet voor hun taak berekend waren. Europeanen traden weer in den arbeid van Crow- ther in en werken er thans onder de heidenen, zóówel als onder de Mohammedanen.

DE GAAY-FORTMAN.